

Bx № 318 / 03.05.2019

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд: "Развитие на помощните исторически науки в България след Втората световна война. Историографски и библиометричен анализ", за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, Професионално направление: 2.2 „История и археология“, автор ДЕСИСЛАВА ВЕЛИНОВА КОСТАДИНОВА.

За пръв път се запознах с научната дейност на Десислава Костадинова преди 5-6 години, след завършване на висшето й образование, специалност „История“. Тогава ми попадна издадената от нея научна монография, посветена на живота и политическата дейностк на проф. Александър Цанков. Този факт сам по себе си ми направи впечатление, по две основни причини: първо, защото един много млад – току що дипломирал се историк, рядко реализира научна продукция, в такава сложна област, каквато е българската политическа история, между двете световни войни. На второ място – като резултат от споменатото обстоятелство, тогава у мен се формира мнение, че очевидно става въпрос за един трудолюбив и амбициозен, млад учен, който очевидно не се бои от предизвикателствата на трудностите и неизвестните, съпътстващи кариерата на професионалния учен – историк.

Тези ми ранни изводи се потвърдиха от резултата, който дава и докторска дисертация на Десислава Консадинова. В нея тя си е поставила за цел да проследи научно-историографската еволюция на помощните исторически дисциплини в България, през последните 75 години. Това начинание впечатлява най-напред с наистина огромния исторически период, който е превърнат в обект на научното изследване. Достатъчно е да се проследи само библиографската основа на ръкописа, за да се види, че за неговото създаване е била извършена една наистина колосална събирателска и анализаторска дейност. Така авторката е успяла да реставрира онова, което помощните исторически дисциплини са дали на българската национална наука, през втората половина на XX и първата четвърт на XXI век. В този смисъл аз бих формулирал и първия си положителен аргумент, в полза на авторовите

постижения: тази дисертация на практика се явява академичен опит да се напише история на помощните исторически дисциплини в България. Подчертавам - „в България“, а не само за периода след Втората световна война, тъй като в труда са отделени достатъчно страници, за да се проследи и постигнатото, от дози дял на българската хуманитаристика, през епохата на Възражденето и следосвобожденския период.

За реализирането на научния си проект авторката е избрала рационална методика: тя се опира преди всичко на проблемно тематичния и историко хронологичен подходи в научното дирене. Те се оказват удачен избор, тъй като в предговора е направено основателното уточнение, че в рамките на една малка докторска дисертация не може да се разработи проблематиката, свързана с развитието на абсолютно всички структурни дялове на научното познание, от областта на помощните исторически науки. Намирам че на правеният избор, за конкретиката на предметното изложение в труда е обоснован, по няколко причини.

Едната е, че науките като Палеографията, Нумизматиката и Османската палеография например, са сред най-стрите и развити дялове на този род помощно историческо познание в България. На второ място, именно тези хуманитерни дисциплини, са свързани с изясняване на първоизточниковата информация, която позволява да се очертаят контурите на третата писмено книжовната цивилизация в Европа – старобългарската; да се проследи максимално подробно историята на паричното обръщение на Стария континент, в оптимално продължителен период от време – над 2500 години; или да се обясни конкретиката на османо-турската изворова база. Постижения, които не могат да се реализират в държави, отстоящи в страни от гръцко-римската цивилизация или Османската империя.

На тази основа искам да направя и втория си важен извод: Във фундамента на рецензираното научно изследване са проучени постиженията най-значимите дялове на помощното историческо познание. Тези, които са дали най-съществен принос за цялостната еволюция на историческата наука в нашата страна, през последните две столетия. И по които постиженията на българските автори имат не само чисто национално, но и определено всеобщо, научно значение. Защото България се оказва изключително

благоприятен терен, за тяхното развитие, поради своето геополитическо разположение и изминатите исторически и цивилизационен път на развитие.

Постижение в работата на Десислава Костадинова е изясняването и на едни от най-важните проблеми, свързани с развитието на историческата наука изобщо, и в частност на помощните дисциплини в тази зона на хуманитарното познание: факторите, от които се обославя тяхната еволюция в българския случай. С основание авторката извежда на предни позиции, сравнително късната поява на свободната българска държава на европейската политическа карта; бавната институционализация – както на висшето образование и на науката изобщо, така също и специално на помощните исторически дисциплини; отчетено е влиянието и на кризите, пораждани от периодите на войни или господствата на недемократични политически режими в страната. На този фон е откроена една от водещите характеристики, на поколенията български учени, ангажирали житетската си съдба с помощните клонове на историческото познание: тяхната безкористна всеотдаденост към науката, подчинена на стремежа, свободното отечество да се изравни с развития свят и в областта на такива „частни“ свери на познанието, каквито са помощните исторически дисциплини. Защото без техните приноси, практически не е било, /а и не е възможно/, цялостното професионално разработване на българската история. Един от водещите фактори за патриотичното и гражданското възпитание на нацията.

Полезно постижение на дисертантката са разработените авторски библиометрични приложения, след края на всяка от основните глави на ръкописа. Там с помощта на цифровата информация, процентните съотношения и въздействието на зрителния образ, на читателя се дава възможност да почувства съвсем осезаемо, както реалните тенденции в развитието на отдалените помощни исторически дисциплини, така също и съотношението на постиженията, които всяка една от тях е дала, на българската хуманитаристика през изследвания период. Този род научни приложения не са масова практика в областта на историографията. Защото те не са приложими навсякъде със същата ефективност. В областта на историографското научно изследване като настоящото обаче, те са не само полезен елемент – а и сериозен научен принос на своя автор.

Текстът на дисертацията също прави добро впечатление, от чисто библиографско естество. Авторката пише кратко и в логично надграждаща се фраза. Често изразява лично мнение за приноси на съответните автори или конкретиката на мястото, което трудовете им заемат, в общото развитие на изследваната проблематика. В изложението се борави с конкретен – често пъти сложен понятиен апарат, свързан с различни исторически цивилизации – трако-римската, средновековно българската, османо турска, като термините са използвани коректно в работата. Авторефератът е написан стегнато и дава възможност, за бърза ориентация в иначе обемистия ръкопис. Десислава Костадинова е реализирала и три научни публикации по темата на своето изследване, с което отговаря и на законовите изисквания, свързани с реализацијата на научната продукция. Кратко и в обобщен вид са изложени и основните приноси на дисертантката, с които аз съм съгласен.

Като всяка сложна и обемна работа, и в настоящата дисертация се съдържат идеи, които могат да станат повод за размисъл и научен дебат. Ще си позволя да формулирам само 2-3 неща. Единственото ми съображение в случая е, че ако авторката ги вземе предвид, при евентуално издаване на своя ръкопис, като научна монография, от това тя само ще спечели.

Първо, за периодизацията. Приемам че 1944 и 1989 година са маркери, които определят важни етапи в развитието на историческата наука в България изобщо. И на помощните исторически дисциплини в частност. В рамките на първия период, определен от дисертантката между 1944 и 1989г. обаче, могат да се обосноват два подпериода. Първият - от средата на 40-те до края на 60-те години на ХХ век. А вторият – от края на 60-те до края на 80-те години на ХХ век. Ние, поколението което навлезе в науката след края на 60-те години, знаем много добре, каква борба се водеше тогава и как тя даде резултат, така че от началото на 70-те години атмосферата в областта на историческото познание да се резведри съществено. Този процес се отрази и в областта на помощните исторически науки. Не случайно именно тогава колегите от поколението на А. Запрянова положиха за пръв път основите на Генеалогията, смятана до този момент за „буржоазна наука“, М. Веков пръв тръгна из дебрите на метрологията; а старите учени

от поколението на Ив. Дуйчев създадоха едни от най-ценните си работи именно през 70-те и 80-те години на ХХ век.

Второ, мисля че текстът ще звучи още по убедително, ако се редактира по- внимателно в онези части, където се говори за ролята на сталинистката доктрина, наложена в областта на хуманитарните науки, след 1944 година. Че такава доктрина съществува – това е вън от всякакво съмнение! Но че и тогава в България има сериозна наука – и това е факт. Нали точно през 50-те години завършиха висшето си образование учените от поколението на Илчо Димитров, Николай Генчев, Александър Фол, Бистра Цветкова и плеяда още други. Как да обясним наличието на някакви непоправими дефекти в тяхната подготовка, след като именно те изнесоха основната битка през 60-те години, срещу доктрината в областта на историческата наука и наложиха новата – несравнено по-важна атмосфера за работа, в тази област на хуманитарното познание. Още повече, че както твърди и самата докторантка, сталинската доктрина не е дала „в такава степен“ негативно отражение върху помощните исторически науки, както в „чистата история“, поради не толко идеологическия си характер.

Трето, в началото на автореферата се използва термина „провинциални вузове – Велико Търново, Шумен и Пловдив“. Това определение в настоящия си вид не е точно, защото създава впечатление, че наличието през изследвания период на някакви, незначителни – „провинциални“ центрове на науката. Една оценка, която не е обективна, защото специално Великотърновския университет и музей както и университета и музея в Шумен са водещи научни звена, в такива области на историческата наука, каквито са археологията, нумизматиката и сфрагистиката. Професор Иван Йорданов, е само едно от значимите имена на учените там.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ: Бележките които направих имат за цел единствено, да се подобри още повече крайният вариант на настоящото изследване. Защото съм убеден че то трябва да се публикува и като сомастоятелна монография. На настоящия етап намирам, че колежката Десислава Велинова Костадинова е разработила дисертация, която отговаря на всички законови изисквания. Ето защо предлагам на уважаемите членове на

научното жури, да гласува „ЗА“ ПРИСЪЖДАНЕТО на Десислава Костадинова на образователната и научна степен „доктор“.

2 май 2019. АВТОР НА СТОНОВИЩЕТО:

Проф. Д. Ист. Трендафил Митев